

УДК 330.112 (477)

DOI: <https://doi.org/10.31651/2076-5843-2022-1-2-27-33>

КУКУРУДЗА Іван Іванович

доктор економічних наук, професор,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,
м. Черкаси, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5231-9983>
i_kukurudza@ukr.net

РОМАЩЕНКО Тарас Ігорович

кандидат економічних наук, доцент,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,
м. Черкаси, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2579-3492>
t_romaschenko@ukr.net

РОМАЩЕНКО Катерина Миколаївна

кандидат економічних наук,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,
м. Черкаси, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4138-0313>
ekaterinae@ukr.net

ВНУТРІШНІ ДЖЕРЕЛА ІНВЕСТИЦІЙ ЯК ГОЛОВНИЙ ЧИННИК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

У статті досліджено стан і використання внутрішніх джерел інвестицій у основні засоби, розкрито шляхи активізації інвестиційної діяльності в Україні, звернуто увагу на необхідність запозичення зарубіжного досвіду використання внутрішніх джерел інвестицій. Проаналізовано теоретичні погляди дослідників щодо ролі внутрішніх джерел фінансування інвестицій в основні засоби, розглянуто стан використання внутрішніх джерел інвестування в Україні, виявлено чинники збільшення обсягів інвестицій в основні засоби, запропоновано використання зарубіжного досвіду в умовах ринкових перетворень в економіці, аргументовано провідну роль внутрішніх джерел інвестицій в основні засоби та розвиток. Виявлено потенційні можливості збільшення обсягів інвестицій в основний капітал з таких джерел, як прибуток, фонд амортизації, державний бюджет, місцеві бюджети, кредити банків та інші позики. Розкрито проблеми залучення коштів населення у банки в сучасних умовах. Аргументовано головну роль внутрішніх джерел інвестування економіки в сучасних умовах, посилаючись при цьому на світовий досвід в цілому і країн з перехідною економікою.

Ключові слова: внутрішні джерела інвестицій, прибуток підприємств, банківські кредити, випуск цінних паперів, фінансування з державного бюджету, місцеві бюджети, амортизаційні відрахування.

Постановка проблеми. Взнявши курс на зближення зі світовими організаціями такими як Світова організація торгівлі (СОТ), Міжнародний валютний фонд (МВФ), ЄС тощо, Україна очікувала масового напливу зовнішніх інвестицій, а тому не використовувала можливостей нарощування власного інвестиційного потенціалу.

Як наслідок, національна банківсько-кредитна система виявилася неспроможною акумулювати досить високий інвестиційний потенціал населення та підприємств, не спрямувала інвестиційний потенціал приватизації на інноваційний розвиток і здійснення фундаментальних заходів науково-технічного прогресу. Із врахуванням сказаного, обрана нами тема дослідження є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одними з перших про необхідність нарощування інвестиційного потенціалу України в умовах незалежності писали Аптекарь С.С., Білопольський М.Г., Ляшенко В.І., Чумаченко М.Г. та інші вітчизняні автори [1]. Вони звернули увагу на особливості інвестиційної діяльності в галузях та регіонах України, розкрили проблеми іноземного інвестування та проблеми інвестиційної діяльності на рівні підприємства, окреслили перспективи інвестування в малий бізнес.

Заслугове особливої уваги аналіз зарубіжного досвіду залучення інвестицій та активізації інвестиційної діяльності. Серед зарубіжних авторів, які розглядали проблеми інвестиційної

діяльності в умовах ринкової трансформації економіки, не можемо не відзначити польського економіста і політика Колодка Г.В. [2], який показав плюси та мінуси інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки Польщі та в певній мірі застеріг постсоціалістичні країни від можливих ризиків при здійсненні власної інвестиційної політики.

Виходячи з того, що стан справ в інвестиційній сфері України більш ніж критичний, на наш погляд, є потреба подальшого вивчення та аналізу шляхів активізації інвестиційної діяльності й, передусім, розкриття потенціалу внутрішніх джерел інвестування.

Метою статті є розкриття причин, що перешкоджають мобілізації внутрішніх інвестиційних ресурсів країни та ефективному управлінню ними.

Викладення основного матеріалу дослідження. За роки ринкових перетворень в Україні істотно знизилася інвестиційна активність, адже погіршилося економічне середовище. В нинішніх умовах воно не стимулює вітчизняних та зарубіжних інвесторів здійснювати капіталовкладення в розширення виробництва в країні, розвивати високотехнологічне виробництво, інтегрувати науково-дослідну та виробничу сфери з метою підвищення ефективності національної економіки. Істотний вплив на економічне середовище зробили такі чинники: неспроможність банківсько-кредитної системи акумулювати доволі потужний інвестиційний потенціал населення, безсистемне використання амортизаційних фондів, низький рівень капіталізації підприємств та відсутність ефективних економічних стимулів до інвестування, спрямованість інвестиційного потенціалу приватизації головним чином на цілі бюджетного споживання, відсутність необхідної системи страхування інвестиційних ризиків, значні обсяги тіньового бізнесу як основного джерела нелегального нагромадження капіталу та його вивозу за кордон тощо [1, с. 5].

Керівництво країни практично все це ігнорувало, поклавшись на принцип відомого художнього персонажу, суть якого зводилася до “заграница нам поможет”. Дійсно, вже в перші роки після підписання Угоди ЄС виділив 11 млрд євро, включаючи гранти з бюджету ЄС та інвестиції з боку Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) та Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР). Крім того, Європейська Комісія надала позику на 3,4 млрд євро під низькі проценти з погашенням через 15 років. Значна частина цих коштів мала використовуватися на вирішення проблем управління фінансами, діловим середовищем, системою соціального захисту тощо. Поряд з цим ЄС реалізує низку програм з надання грантів на підтримку малих та середніх підприємств, реформи органів місцевого самоврядування та підтримку децентралізації [3, с. 135-137].

Звичайно, можна було очікувати інтенсифікації інвестиційної діяльності з боку приватних зарубіжних підприємств та компаній, адже створювалися передумови для формування привабливого інвестиційного клімату для фінансування наукової та науково-технічної діяльності. Проте для створення такого клімату необхідно, як мінімум, впровадити ефективну систему оподаткування, яка б передбачала скорочення бази оподаткування прибутку підприємства на суму, яка була використана безпосередньо на інноваційну та науково-технічну діяльність; впровадити державне страхування можливих ризиків від інноваційної діяльності з наступним погашенням інвесторам певної частини можливих фінансових витрат у випадку, коли потенційні споживачі інноваційних проектів не зможуть впровадити їх у виробництво; створити сучасну інвестиційну інфраструктуру, максимально пристосовану до роботи в ринкових умовах.

Проблема наша в тому, що всього цього в країні, на жаль, не було створено, а отже, на масовий потік зарубіжних інвесторів в Україну не варто було розраховувати. Свідченням цього може бути хоча б те, що за період з 2012 року по 2021 рік прямі іноземні інвестиції в Україну зменшилися з 8,4 млрд. доларів до 5,1 млрд. доларів [4]. Більше того, українське керівництво настільки було загіпнотизоване згаданим вище принципом “про заграницу”, що замість того, щоб ставити серйозні бар’єри проникненню іноземного капіталу в банківську сферу і сприяти іноземним капіталовкладенням у реальний сектор економіки, створило сприятливі умови для широкого доступу зарубіжного капіталу в національну банківську систему через її кредитування та придбання українських приватних банків. Помилковість такої політики не раз була підтверджена зарубіжним досвідом, який переконував, що при будь-якій політичній

нестабільності чи насунанні кризових явищ іноземний капітал залишає фінансові інститути чужої країни. Після 2014 року, скажімо, більшість європейських компаній вийшли з України [5, с. 3]. Виходить, що нам варто було розраховувати в більшій мірі на себе – на вітчизняного інвестора, але і для нього необхідно створити певні умови.

Проте і їх не було створено. І це в той час, коли досвід цілого ряду постсоціалістичних країн, які значно випередили нашу країну за створенням сприятливого інвестиційного клімату, переконував у тому, що держава повинна стимулювати передусім внутрішні нагромадження капіталу, адже саме вони є головним джерелом фінансування розвитку. Формуванню цих нагромаджень, зазначає Гжегож Колодко, “повинен надаватися необхідний пріоритет як в макроекономічній політиці, так і в системі мікроекономічних спонукань. Зокрема, вкрай важлива адекватна побудова фінансової – і фіскальної, і монетарної – політики, яка істотно впливає на прикладну схильність до нагромадження і цим самим робить ключовий вплив на загальний рівень нагромадження капіталу та на рівень і динаміку інвестицій” [2, с. 96].

Концентруючи увагу на внутрішніх джерелах фінансування інвестиційної діяльності в Україні, ми ніскільки не применшуємо роль іноземних інвестицій (особливо прямих) для залучення сучасних технологій, поліпшення якості управління, розвитку маркетингових здібностей та експортної орієнтації економіки і в кінцевому плані – для фінансування економічного розвитку. Ми виходимо з досвіду розвинених країн, де зовнішні та внутрішні джерела інвестування взаємодоповнюють одне одного. Скажімо, в Китаї, незважаючи на те, що прямі іноземні інвестиції відіграли суттєву роль в прискоренні економічного зростання у південно-східній частині країни, загалом вони відіграли другорядну роль у порівнянні з внутрішніми заощадженнями. “Головним джерелом, з якого фінансується розвиток ринків будь-яких типів, – наголошує польський економіст, – були і залишаються внутрішні нагромадження капіталу” [2, с. 96]. До таких джерел відносяться: прибуток підприємств, довгострокові банківські кредити, випуск підприємствами цінних паперів, фінансування з державного бюджету, амортизаційні відрахування.

В розвинених країнах основним джерелом фінансування інвестицій є прибуток підприємства. Для цього держава створює відповідні умови, які дозволяють суб’єктам господарювання одержувати і нагромаджувати прибуток в розмірах, достатніх для відтворення основних засобів. Із цією метою найчастіше використовуються такі інструменти, як запровадження диференційованих ставок оподаткування, звільнення від сплати податку на певний строк, зменшення бази оподаткування, усунення подвійного оподаткування тощо. У значній кількості законів і підзаконних актів України ці інструменти полегшення податкового тягаря задекларовані, однак застосовуються недостатньо активно. Як наслідок, в ході ринкових перетворень багато підприємств стали збитковими. Так, у 2019 році промислові підприємства до оподаткування отримали понад 286,3 млрд грн прибутку, але при цьому й зазнали збитків на 113,7 млрд грн, тобто вони втратили реальну можливість мати прибуток значно більший одержаного. Частка підприємств, які одержали збиток, становила 28% [6, с. 420].

Характерно, що існуюча система оподаткування та численних інших поборів інколи не залишає коштів на достатнє самофінансування навіть прибутковим підприємствам, адже в окремі періоди у них вилучалися кошти для централізованого використання не тільки з прибутку, а й із собівартості та інших складників ціни. Маємо на увазі податок на додану вартість, акцизні збори та амортизаційні відрахування. Якщо врахувати той факт, що здійснювати інвестиції за власні кошти можуть здебільшого великі та середні підприємства, то можна зрозуміти, чому у 2019 році, в порівнянні з 2010 роком, майже удвічі зменшилась кількість промислових підприємств, які інвестували свої кошти у впровадження інновацій: у 2010 році таких було 1217, а в 2019 – 687, хоча загальний обсяг власних витрат на інновації зріс більш ніж у 2,5 рази [6, с. 428-429].

Зі сказаного слідує висновок про те, що з метою зростання можливостей підприємств щодо власного інвестування виробництва необхідно зменшити податкове навантаження на підприємства і перетворити податкову систему країни на дійовий чинник стимулювання інвестиційної діяльності. Найперше, що варто було б зробити, так це зменшити частку

податкових вилучень у валовому національному продукті до рівня країн з розвинутою ринковою економікою. Першим кроком до цього могло б бути зменшення кількості податків. Передусім тих, що входять у собівартість продукції. Причому, надання такої пільги має залежати не від чиновника, а від реальної участі підприємства в реалізації найважливіших завдань соціально-економічного розвитку, в тому числі інвестування найважливіших національних проєктів.

До ринкових перетворень важливим джерелом фінансування інвестицій були амортизаційні відрахування, тобто кошти, пряме призначення яких у валовому річному продукті – відтворення основних засобів, а значить, відновлення виробництва. В той час, як у розвинених країнах за рахунок амортизації формується 70-80% інвестицій [7, с. 81], в нашій країні ця функція амортизаційного фонду була значно послаблена цілою низкою чинників, серед яких назвемо найважливіші. По-перше, можливості амортизаційного фонду як джерела фінансування інвестицій істотно зменшилися внаслідок інфляції 90-х років. Хоча уряд у 1993-1995 рр. здійснив антиінфляційну індексацію вартості основних засобів, але зробив це без врахування темпу інфляції. В результаті такої індексації відбулося знецінення наявних основних виробничих засобів у порівнянні з їх справжньою вартістю і відповідне зменшення амортизаційного фонду у порівнянні з реальною потребою в коштах для відновлення процесу відтворення.

По-друге, запроваджена у 1997 р. нова система нарахування амортизації призвела до того, що майже 20% активної частини основних засобів було переведено на більш низький норматив амортизації. По-третє, в країні було запроваджено порядок, при якому розрахунок річних амортизаційних відрахувань здійснювався не за первісною вартістю основних засобів, а за залишковою, що веде до їх зменшення і подовження строку окупності. По-четверте, впроваджено практику вилучення в підприємств частини амортизаційних фондів для так званого централізованого фонду стабілізації економіки. Оскільки всі ці нововведення переконливо показали свій негативний вплив на відтворення основного капіталу в нашій державі, їх необхідно відмінити, інакше наші підприємства і надалі будуть потерпати від неспроможності здійснювати відновлення основних виробничих засобів та впроваджувати нову техніку і технології. За офіційними даними, ступінь зносу основних засобів у промисловості країни у 2019 році становив 59,1% [6, с. 235]. Якщо взяти до уваги той факт, що за попередні 5 років промислові підприємства змогли зменшити ступінь зносу основних засобів лише на 1,2%, то це означає, що на доведення цього показника до рівня розвинених країн потрібно буде ще на одне десятиліття.

Важливим джерелом фінансування інвестицій в основні засоби завжди були довгострокові кредити. Однак в умовах, коли економіку країни одна за одною потрясають фінансово-економічні кризи, роль кредиту як джерела інвестицій істотно падає. Скажімо, у 2019 році питома вага інвестицій за рахунок довгострокових кредитів банків та інших позик становила 10,8% проти 12,3% у 2010 році, хоча у грошовому обчисленні обсяг кредитів збільшився майже утричі й становив 67,2 млрд грн [6, с. 338]. Якщо зважати тільки на обсяг, то можна подумати, що проблем з кредитуванням підприємств комерційними банками не існує: обсяги кредитів постійно зростають. Однак при більш детальному аналізі виявляється той факт, що згадане нами зростання є результатом росту цін і знецінювання позичок в результаті інфляції. З урахуванням того, що в сучасних умовах підприємства купують основні засоби головним чином за долари і що курс гривні по відношенню до долара за вказаний період зменшився більш як у вісім разів, ми вправі говорити про постійне зниження ролі кредитів комерційних банків як джерела фінансування інвестицій.

У цьому зв'язку не можемо не звернути увагу на недостатню роботу банків та урядових структур щодо використання такого резерву кредитування інвестицій, як заощадження населення. Головною перешкодою у цій справі є недовіра населення до банків і держави як головного інституту суспільства, породжена мораторієм на вклади населення до ощадкас до 1992 року. Причому якщо за президенства Ющенка В.А. і Януковича В.Ф. виплатили вкладникам бодай по тисячі гривень, які не йдуть в жодне порівняння з тисячею карбованців, то наступні наші очільники держави навіть не згадали про те, що держава повинна все ж таки ці вклади повернути з відповідною індексацією. Як наслідок цієї недовіри, за оцінками Нацбанку України, станом на серпень 2021 року на руках у населення було 594 млрд грн готівки, в той час як в касах

банків лише 45,9 млрд грн [8]. А це, погодьтеся, немалі гроші, які могли б працювати на відновлення основних засобів і розвиток виробництва.

Не менший вплив на зростання недовіри до вітчизняної банківської системи робить відсутність системи гарантій на повну суму заощадження та запровадження оподаткування доходу від вкладів. Причому проценти по депозитах здебільшого менші річного рівня інфляції. За таких умов населення воліє тримати свої, важко зароблені, заощадження, як прийнято говорити в народі, «під подушкою». Формуванню недовіри до банківської системи України посприяло в свій час непродумане і протизаконне рішення про заборону дострокового зняття депозитів. Більше того, мали місце випадки, коли окремі підрозділи комерційних банків відмовлялися повертати вклади населенню навіть після закінчення строку договору між вкладником і банком.

У країнах з розвинутою ринковою економікою помітну роль у самофінансуванні великих компаній відіграє емісія цінних паперів – акцій та облігацій. В Україні роль цінних паперів у фінансуванні інвестицій є, можна сказати, мізерною. Вітчизняні великі підприємства доволі активно випускали цінні папери в ході роздержавлення та приватизації, а, ставши власником, наші товстосуми не виявляють великого інтересу до цього джерела капіталовкладення в реальний сектор економіки, адже мають можливість купувати державні цінні папери з мінімальним ризиком для себе і високою дохідністю.

Більше того, «прихватувавши», як кажуть у народі, державні підприємства шляхом продажу населенню акцій, нові власники лише в перші місяці виплатили по 3-4 грн дивідендів, а надалі і тих не стали виплачувати. Тому й вони розуміють, що вдруге їм не вдасться обдурити населення обіцянками великих дивідендів. А тому їхні цінні папери навряд чи хтось купував на внутрішньому ринку.

Хоча в умовах роздержавлення та приватизації кількість державних підприємств значно зменшилася, і після цього роль держави в реалізації інвестиційної політики залишається доволі високою. Це зумовлено тим, що держава все ще концентрує в своїх руках значну частку виробничого потенціалу передусім у сферах, які забезпечують структурну перебудову економіки і в які приватний капітал не поспішає здійснювати інвестування з огляду на низьку прибутковість і віддалену окупність. Частка державних інвестицій в економіку в 2019 році становила 4,9%, в той час як у 2010 році вона становила 5,8% [6, с.335].

На наш погляд, держава повинна активізувати інвестиційну діяльність у виробничій сфері в тій мірі, в якій вона позбавила виробничі підприємства такої можливості внаслідок жорсткої системи оподаткування. Іншими словами, акумулюючи ресурси в результаті податків та зборів, держава повинна використовувати їх для інвестування структурної перебудови економіки, тобто діяти за усім відомою аксіомою: від перестановки доданків сума не змінюється. Водночас держава має більш активно впливати на структурну перебудову не тільки методом прямого інвестування, а й шляхом опосередкованого впливу на макроекономіку через механізм податкової, кредитної та цінової політики.

В останні роки значно зросла роль коштів місцевих бюджетів у фінансуванні інвестицій у розвиток соціальної сфери регіонів. Так, у 2019 році частка коштів місцевих бюджетів в інвестиціях становила 9,1% проти 3,4% у 2010 році [6, с. 338]. Зрозуміло, що на величину цього показника істотно вплинуло зростання цін внаслідок розвитку інфляційних процесів, однак є всі підстави вважати, що тенденція до зростання частки місцевих бюджетів у фінансуванні інвестицій на рівні регіонів буде зростати. Цьому, як твердять сучасні реформатори, має сприяти утворення об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Що ж, поживемо – побачимо.

Говорячи про проблеми фінансування інвестиційної діяльності в Україні загалом, тобто безвідносно до розмірів підприємств, ми не можемо не наголосити, що ці проблеми найбільш зримо постають у сфері малого бізнесу. Найперше потенційні підприємці сфери малого бізнесу стикаються з проблемою стартового капіталу. На сьогодні в країні інвестиційний механізм включає в себе такі джерела фінансування: власні кошти потенційного підприємця, кошти у формі довгострокових та короткострокових кредитів банків, кошти з фондового ринку, іноземні кредити та інвестиції. Проте основними з них є власні кошти та кредити комерційних банків,

хоча скористатися останніми не так вже й просто. Скажімо, згідно Закону України “Про зайнятість населення” передбачена можливість отримати безробітним безпроцентну позику для започаткування власного бізнесу за рахунок державного фонду сприяння зайнятості. Проте при цьому висунуто низку вимог, які здебільшого є неприйнятними для безробітних невикробничої сфери. Зокрема Закон встановлює, що така позика може надаватися лише в тому разі, коли підприємницька діяльність буде пов’язана з виробництвом продукції. А якщо це педагог, який ніколи не був пов’язаний зі сферою виробництва, то як йому бути? Друге, не менш серйозне застереження – позика має бути використана лише на передбачені законом витрати – оренду приміщення, придбання обладнання та сировини. Ну і третє обмеження – позика надається під заставу власного майна або зобов’язання гаранта. А якщо у потенційного підприємця такого майна нема і нема гаранта, тоді як бути? Очевидно законодавцеві слід було більш повно врахувати життєві реалії, аби не виникало подібних риторичних запитань.

Висновки. Дослідження внутрішніх джерел фінансування інвестиційної діяльності в Україні дає підстави стверджувати, що потенціал внутрішніх джерел інвестицій використовується не в повній мірі, внаслідок чого в економіці країни утворилося замкнене коло: дефіцит інвестицій призводить до гальмування економічного розвитку, а це, в свою чергу, веде до зменшення інвестиційних ресурсів. Щоб розірвати це коло, держава повинна сповна використати усі можливі інструменти для формування сприятливого середовища як для зовнішніх, так і внутрішніх інвесторів. З цією метою слід більш активно використовувати пільгове оподаткування та кредитування, усунути згадувані нами обмеження щодо кредитування безробітних.

Список використаних джерел

1. Чумаченко М., Аптекар С., Білопольський М. та ін. Інвестиційна політика в Україні: досвід, проблеми, перспективи: монографія. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2003. 292 с.
2. Колодко Гж. Глобалізація, трансформація, криза – що далі? москва: Магістр, 2012. 176 с.
3. Поглиблення відносин між ЄС та Україною. За редакцією М. Емерсона і В. Мовчан. Київ: CEPS/IED, 2016. 256 с.
4. Прямі іноземні інвестиції в Україні з 2002 по 2021 рр. URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/fdi/2021/> (дата звернення: 15.03.2022).
5. Чжан Д. Тенденції розвитку та перспективи торговельно-економічного співробітництва між Китаєм та Україною. *Економіка України*. 2018. №6. С. 3-12.
6. Статистичний щорічник України за 2019 рік; за ред. І. Є. Вернера; відповідальний за випуск О. А. Вишневська. Київ: ДССУ, 2020. 464 с.
7. Чуніхіна Т., Горлушко А. Відтворення основних засобів та терміну корисного використання в межах стратегії розвитку підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Ужгород: УНУ, 2018. Вип. 19 (част. 1). С. 79-83.
8. У Нацбанку оцінили обсяг готівкових грошей на руках у населення (вересень, 2021). URL: <https://ru.slovoidilo.ua/2021/09/04/novost/finansy/naczbanke-ocenili-obem-nalichnyx-deneg-rukax-naseleniya> (дата звернення: 21.03.2022).

References

1. Chumachenko M., Aptekar S., Bilopolsky M. et. al (2003). Investment policy in Ukraine: experience, challenges, prospects. Donetsk: TOV «Yugo-Vostok, Ltd», 292 (in Ukr.).
2. Kolodko Gzh. (2012). Globalization, transformation, crisis – what is next? moscow: Magistr, 176 (in Russ.).
3. Emerson M. & Movchan V. (2016). Extension of Relations Between EU and Ukraine. Kyiv: CEPS/IED, 256 (in Ukr.).
4. Foreign direct investment to Ukraine from 2002 to 2021. Retrieved from: <https://index.minfin.com.ua/economy/fdi/2021/> (Accessed: 15.03.2022).
5. Zhang D. (2018). Development Trends and Prospects of Economic and Trade Cooperation Between China and Ukraine. *Ekonomika Ukrainy* (Economy of Ukraine), 6, 3-12 (in Ukr.).
6. State Statistics Service of Ukraine (2020). Statistical Annual of Ukraine for 2019. In I. Verner (Ed.). Kyiv: DSSU, 464 (in Ukr.).

7. Chuniyhina T. & Gorlushko A. (2018). Fixed assets reproduction and useful life within the framework of the strategy of enterprise development. *Naukovy visnyk Uzhgorodskogo nacionalnogo universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove gospodarstvo* (Uzhorod National University Herald. Series: International Economic Relations and World Economy), Vol. 19 (Part 1), 79-83 (in Ukr.).

8. National Bank of Ukraine estimated the volume of population's cash resources (September, 2021). Retrieved from: <https://ru.slovoidilo.ua/2021/09/04/novost/finansy/naczbanke-ocenili-obem-nalichnyx-deneg-rukax-naseleniya> (Accessed: 21.03.2022).

KUKURUDZA Ivan

Dr. Sc. (in Economics), Professor,
Bohdan Khmelnytsky National University of
Cherkasy, Cherkasy, Ukraine

ROMASHCHENKO Taras

PhD (in Economics), Associate Professor,
Bohdan Khmelnytsky National University of
Cherkasy, Cherkasy, Ukraine

ROMASHCHENKO Kateryna

PhD (in Economics),
Bohdan Khmelnytsky National University of
Cherkasy, Cherkasy, Ukraine

**INTERNAL SOURCES OF INVESTMENTS AS A KEY DRIVER FOR THE
SOCIOECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE**

Introduction. *Analysed the state and usage of internal sources of investments in capital assets, revealed the ways of investment policy in Ukraine activation, paid attention to the necessity of foreign experience borrowing as regards the exploitation of investment internal sources.*

Purpose. *To disclose potential capabilities of investment increasing in fixed capital using such sources as income, depreciation fund, state budget, local budgets, bank loans and other lending; display challenges of borrowing money from the population by banks in present-day conditions.*

Methods. *Theoretical analysis of investment internal sources usage in capital assets in Ukraine.*

Results. *Analysed theoretical approaches of various scholars to a role of internal sources of investments in capital assets, revealed the status of investment internal sources exploitation in Ukraine, found out the drivers of investment increasing in capital assets, suggested to use foreign experience under conditions of the market transformations of the economy, argued the leading role of internal sources of investments in capital assets and development.*

Originality. *Proved the leading role of internal sources of economy investing in modern conditions. All that done taking into account the world experience in general and countries with economies in transition in particular.*

Conclusion. *Internal sources of investments, in particular – profits of the firm, depreciation expenses, long-term commercial bank loans, state and local budgets – play a crucial role in financing capital assets and economic development.*

Keywords: *internal sources of investments, profit of the firms, bank loans, issue of securities, financing from the state budget, local budgets, depreciation expenses.*

*Одержано редакцією: 28.03.2022
Прийнято до публікації: 31.05.2022*